

Gezondheidszorg in Maasbommel - deel IV/slot

John Ruggers

In de eerste decennia na de Tweede Wereldoorlog wordt vrij radicaal afgerekend met het verleden. Het zijn jaren waarin een nieuwe orde van normen en waarden wordt ontwikkeld waarbij welvaart en welvaarts-groei voorop staat. 'Gezondheid door licht en lucht', 'hygiëne', maar ook 'schaalvergroting' en later 'privatisering' gaan tot de kernwoorden behoren. Niet alleen in de nieuwe buitenwijken van de snel groeiende steden, ook op het platteland. In het Land van Maas en Waal worden de vooroorlogse plannen voor een grootschalige ruilverkaveling uitgevoerd. Bijna honderd kleine, oude dorpsboerderijen worden 'ingeruild' voor - in die tijd - moderne agrarische bedrijven in boerderijstraten midden in de komgronden.

De 'nieuwe boerin' ¹ wordt geleerd en gestimuleerd een modern en hygiënisch huishouden te voeren in een praktisch en efficiënt ingericht huis. In de Kerkstraat in Maasbommel komt een NCB-Huishoudschool om de volgende generaties huisvrouwen de nieuwe tijd binnen te leiden. Als één der laatste dorpen in de streek krijgt Maasbommel elektriciteit en in de zestiger jaren waterleiding.

Vrije vestiging van artsen wordt ingevoerd en de 'gemeente-arts' verdwijnt; gaandeweg ontstaan grotere ziekenfondsen en de verplichting dat iedereen tegen ziektekosten verzekerd moet zijn. Werden halverwege de 19e eeuw door de overheid de vele medische 'specialismen' gebundeld tot de eenheid van universitair opgeleide 'arts', na de oorlog zullen er in een meer liberaal klimaat een veelheid aan veelsoortige (para-)medische en verpleegkundige specialismen ontstaan. Door betere wegen en toenemend gemotoriseerd verkeer zullen de steeds beter uitgeruste en groter wordende ziekenhuizen in Tiel, Nijmegen en Oss voor Maasbommelaars makkelijker bereikbaar worden.

De begrippen 'gezondheid' en 'gezond leven' komen meer dan ooit centraal te staan.

J.Buijs

Als in de zomer van 1946 dokter Schaffers uit Maasbommel naar Hoofddorp is vertrokken, arriveert de nieuwe gemeente-arts Jules Buijs (geb. 17-10-1918 te Amsterdam) ².

Hij studeerde als laatste joodse arts tijdens de oorlog op 17 september 1942 in Amsterdam af. Maar het is een verschrikkelijke tijd. Kort na zijn afstuderen wordt hij door de 'Joodsche Raad voor Amsterdam' als één van drie ongehuwde artsen naar voren geschoven om in de ziekenbarakken van het doorgangskamp Westerbork in Drenthe te gaan werken. De nazi's wilden daar met een goed geoutilleerd ziekenhuis de indruk wekken dat ze het met de Joden goed voor hadden, alvorens ze hen naar werkkampen in Oost-Europa zouden zenden.

In het kamp komt Jules Buijs hoofdverpleegster Regina de Jong (geb. 13-6-1913 te Assen) tegen. Ze worden verliefd en zullen door een Duitser in het kamp in de echt verbonden worden. Uiteindelijk zullen ook Jules en Regina naar het concentratiekamp in Theresienstadt gezonden worden. Jules komt later ook in Auschwitz en het nabijgelegen kamp Friedland terecht. Regina in Mauthausen. Op

¹ "Na de Tweede Wereldoorlog ontwikkelden de boerinnen- en plattelandsvrouwenorganisaties zich met een sterk élan tot krachtige organisaties, waarin naast de huishoudelijke vorming, de culturele en maatschappelijke ontwikkeling een steeds grotere rol ging spelen", Het Gelders Rivierengebied uit zijn isolement, blz. 192, 1988

² De tekst over dokter J. Buijs berust hoofdzakelijk op informatie van zijn dochter Chedwa en zoon Felix, door Wim Daanen verkregen in februari 2019.

27 januari 1945 wordt Auschwitz en Friedland door de Russen bevrijd en op 5 mei bevrijden de Amerikanen kamp Mauthausen.

Jules Buijs en zijn vrouw hebben de oorlog en kampen overleefd ! Op 23-9-1945 zullen ze in Oss een tweede keer officieel in het huwelijk treden.

Nadat Jules Buijs een half jaar als waarnemend arts in Heesch heeft gewerkt solliciteert hij naar de functie van gemeente-arts in de gemeente Appeltern. Maar de aanstelling zal niet vanzelf blijken te gaan. Burgemeester J.G. De Leeuw en zijn gemeentesecretaris G.J. De Leeuw vragen zich namelijk af of een Joodse dokter wel zal passen in hun overwegend rooms-katholieke gemeente. Door een gelukkig misverstand, de bemiddelende inbreng van dokter Schaffers en de actie die erop volgde van dokter Martens uit Lith, die als een soort mentor fungeerde voor artsen in de regio, wordt Buijs uiteindelijk toch in Appeltern aangenomen. Wel werd hij, naar het schijnt, pas in 1953 officieel aangesteld.

Na de oorlog werd in ons land overal weer het verenigingsleven nieuw leven ingeblazen, dus ook in Maasbommel. Jules Buijs is daarbij een belangrijke initiator. Hij speelt een belangrijke rol bij de oprichting van de biljartvereniging, de Zomerfeesten en zelfs de carnavalsvereniging. Niet vaak zal een Joodse arts als Prins Carnaval in een grote 'ben' met zijn Raad van Elf door een dorp hebben gereden. Maar in Maasbommel gebeurde het ! Buijs werd ook leider van een jeugdteam van voetbalvereniging D.B.V. ('Door Bevrijding Verkregen'). Hij had een grote Amerikaanse auto waar hij het hele team bij uitwedstrijden mee weg kon brengen. De auto was zelfs zo breed dat hij er speciaal de garage-ingang voor moest verbouwen.

Niet alleen dankzij zijn bekwaamheid als arts en als gedreven verenigingsman, maar vooral ook door zijn uiterst sociale bewogenheid wordt hij in Maasbommel en ver daarbuiten hogelijk gewaardeerd. Als tegen de kersttijd de vier kinderen van Buijs en zijn vrouw tal van enveloppen met een briefje van vijftwintig gulden vullen om ze bij de armsten in het dorp te bezorgen, is voor de ontvangers duidelijk wie aan hen gedacht heeft.

Begin jaren zestig wordt Buijs gevraagd om directeur van het Centraal Israëlitisch Ziekenhuis in Amsterdam te worden, maar tot driemaal toe zal hij het verzoek afwijzen omdat – zo vertelde hij het zijn kinderen – de patiënten in de gemeente Appeltern en Batenburg hem harder nodig hadden.

Begin 1964 wordt dokter Jules Buijs zelf ziek en wordt opgenomen in het St. Radboudziekenhuis in Nijmegen. Op 13-1-1964 overlijdt hij op 45-jarige leeftijd aan een hartinfarct.

Op zondag 19 april 1964 vindt ter nagedachtenis aan de geliefde dokter een herdenkingsbijeenkomst plaats. Burgemeester Baltussen spreekt en wijst op de enorme werkkraft van de overledene die hij geheel in dienst van de gemeenschap stelde. De Maasbommelaars hadden geld ingezameld voor een geschilderd portret dat mevrouw Buijs en haar kinderen wordt aangeboden. Van het overgebleven geld zijn een 40-tal bomen in Israel geplant ³

Kruisverenigingen

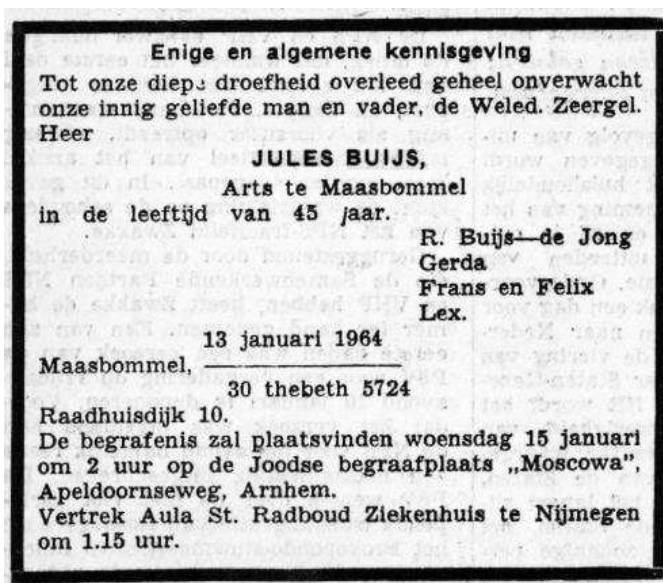
Uit kranten-advertenties in de tweede helft van de 19^e eeuw blijkt dat het de gemeente Appeltern grote moeite kost om een gemeentelijke vroedvrouw aan te trekken. Ook voor een gediplomeerde vroedvrouw is het kennelijk een weinig aantrekkelijk gebied. Hoe het ook zij, de zorg voor zuigelingen na de bevalling, zeker in een betrekkelijk afgelegen landelijk gebied, zal weinig aandacht hebben gekregen. Maar daarnaast wordt het ook op het platteland steeds noodzakelijk om aandacht te schenken aan voorlichting ter bevordering van de hygiëne, het voorkomen en bestrijden van tal van besmettelijke ziekten en het verzorgen en verplegen van zieken thuis.

Het Bestuur v. h. Wit Gele Kruis te Appeltern, gev. te Maasbommel vraagt zoó spoedig mogelijk twee voll. bev. WIJKVERPLEEGSTERS. Goede positie. Br. aan het Bestuur vóór 18 Sept. a.s.

bericht uit De Tijd van 11-9-1943

Om in deze situatie zowel in de stad als op het platteland verandering te brengen worden vanaf eind 19^e eeuw, begin twintigste eeuw, vanuit de diverse religieuze stromingen, honderden afdelingen van Kruisverenigingen opgericht, met name bestemd voor hulp aan de lagere inkomensgroepen. En zo ontstaan het Witte Kruis (1875), het protestante Groene Kruis (1900), later Oranje-Groene Kruis, en het rooms-katholieke Wit-Gele Kruis (1916). Allemaal verenigingen waar je voor een klein bedrag lid van kon worden en waarin de belangrijkste verzorger de wijkverpleegster was. Bovendien kon je er voor de thuisverpleging tal van verpleegmiddelen huren. In 1938 wordt een vestiging van het Wit-Gele Kruis opgericht in de gemeente Appeltern met als standplaats Maasbommel ⁴. Uit de krant vernemen we dat de gemeente in 1940 de 'Vereeniging Het Wit-Gele Kruis' met een subsidie van Fl 500,- steunt ⁵.

Na de oorlog zal zuster Nel Sleijpen een begrip worden in de gemeente ⁶. Toen ze in 1950 begon als wijkverpleegster waren er twee wijkzusters voor de vier gemeentedorpen. Ze hadden de verantwoording voor de totale gezondheidszorg, zieken en kraamvrouwen. De verdienste bedroeg Fl 125,- per maand.

³ Nieuw Israeltisch Weekblad, 24-4-1964

⁴ Nederlandsche Staatcourant, 12-09-1939

⁵ Provinciale Noordbrabantsche en 's-Hertogenbossche courant, 5-9-1940

⁶ Zie uitvoerig artikel 'Ontmoetingen – zuster Nel Sleijpen' op de website van de Werkgroep Historisch Alphen aan de Maas

'Zuigelingenbureau' najaar 1953; v.l.n.r. dokter Buys, Lisa Schuurmans met dochter Ans, Dora van Dijk met zoon Jan op de weegschaal bij zuster Nel Sleijpen, Bep Vermeulen-Molenaar met dochter Beppie. Hettie Daanen met zoon Wim, zuster Las (vermoedelijk); plaats van handeling een ruimte in het gemeentehuis te Maasbommel.

Met dokter Jules Buys wordt er begonnen met een zuigelingen- en kleuterbureau dat door een geldinzamelingsactie van de dokter begin zestiger jaren een eigen Wit-Gele Kruisgebouw in de Blauwstraat krijgt: het consultatiebureau.

Vanaf de zeventiger jaren van de vorige eeuw fuseren kruisverenigingen tot steeds grotere eenheden om in de eerste jaren van deze eeuw te worden opgeheven. De taken ten aanzien van o.a. de jeugdgezondheidszorg worden gaandeweg overgenomen door o.a. de Gemeentelijke Geneeskundige Dienst (GGD) - in 1992 verenigd tot één regionale GGD (de Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Regio Nijmegen) - en particuliere bureau's van verloskundigen en zorginstellingen. Vanaf 1980 zal het gebouwtje Blauwstraat 2a dienst gaan doen als onderkomen voor een particuliere fysiotherapeut ⁷; eerst als dependance van J.Smolders uit Megen, vanaf 1988 als zelfstandige praktijk van Arno Verreijt en diens vrouw Daphne Beckers.

⁷ Het oude gebouw werd in 1992 gesloopt en in 1994 vervangen door nieuw groter gebouw.

T. Pollmann

(zie ook het artikel 'Op bezoek bij dokter Ton Pollmann en zijn vrouw Toos de Groot' op deze site)

Op 15 februari 1964, een maand na het plotselinge overlijden van dokter Jules Buijs, neemt dokter Ton Pollmann de praktijk in Maasbommel over.

Hij werd op 26 februari 1931 in Arnhem geboren en studeerde in april 1963 als arts in Nijmegen af.

Omdat het beroep van plattelandsarts hem het meest trekt verhuist hij na een kortstondig assistentschap in het Zwolse ziekenhuis Weezenlanden met zijn vrouw Toos naar Maasbommel waar hij tot 15 september 1975 werkzaam zal blijven. Toos en Ton zullen er vijf kinderen krijgen. Ton zal in de grote gemeente van Alphen tot zelfs Batenburg aan toe honderden bevallingen bijstaan.

Maar de rol van plattelandsarts die zeven dagen in de week gedurende 24 uur klaar moet staan, ging op den duur toch te zwaar worden. En zo besluit Pollmann om vanaf 1975 tot aan zijn pensioen in 1991 een rustiger bestaan te gaan leiden als verpleeghuisarts in verpleeghuis Oosterhof in 's-Hertogenbosch. Maar, zo gaf hij toe: "*De mooiste tijd van mijn werkzame leven was toch de periode in Maasbommel.*"

H. Bogaerts

Op de dag dat dokter Pollmann vertrekt uit Maasbommel, 15-9-1975, arriveert de nieuwe jonge arts Huub Bogaerts. Hij is op 24 december 1946 in Utrecht geboren, maar ging al als klein jongetje met zijn ouders naar Heesch waar zijn vader dierenarts geworden was. Eigenlijk wilde hij na zijn middelbare school ook dierenarts worden, maar omdat dat wellicht voor hem lichaaamlijk te zwaar zou worden koos hij voor huisarts. In 1974 studeert hij af in Nijmegen en vertrekt vrijwel direct met zijn vrouw naar Maasbommel. Er zullen vier zoons geboren worden.

Ook voor hem is de praktijk in Maasbommel een zware klus die voortdurende inzet vraagt. Maar de assistente van Pollmann, Ans Vissers, zal nog een tiental jaren bij Bogaerts blijven werken, waarna ze wordt opgevolgd door Conny Oosterwijk en Nyckele van de Heuvel, beiden part-time. Net als bij Pollmann het geval was, zal ook in eerste instantie bij Huub Bogaerts dokter Roffelsen in Megen de vervanger zijn. Rond 1980 werd die lastige rivieroverschrijdende relatie vervangen door samenwerking met dokter Gerrits in Horssen en dokter Mencke in Boven-Leeuwen.

En ook Bogaerts houdt - net als dokter Pollmann deed - naast twee maal per week gewoon spreekuur, wekenlijks spreekuur in het Consultatiebureau in Alphen, Maasbommel en Altforst. In Alphen en Maasbommel in het Wit-Gele Kruisgebouw, in Altforst in de R.K.-pastorie. Vanwege de hoge treden voor de deur van deze pastorie moest de pastoor er echter wel telkens planken overheen leggen zodat de kinderwagens makkelijk naar binnen konden rijden.

In 1978 vindt er in de dokterwoning aan de Raadhuisdijk een kleine verbouwing plaats: de wachtruimte wordt apotheek en er komt een nieuwe ingang aan de zijkant van het huis. De verbouwing duurt drie maanden, maar gelukkig kan al die tijd de praktijk voortgezet worden in het Wit-gele Kruisgebouw in de Blauwstraat. Huur was volgens burgemeester baron De Smet van Deurne niet nodig want het ging hier immers om een 'sociale functie'.

Vanaf de jaren negentig doet Bogaerts vrijwel geen bevallingen meer, die worden door een wijkverpleegster/verloskundige gedaan. De laatste drie jaar van zijn praktijk in Maasbommel is hij geassocieerd met dokter W.H. Mol.

Op 31 december 2001 vertrekt dokter Huub Bogaerts ⁸. Tot zijn pensionering zal hij in de regio Eindhoven adviserend arts zijn bij de GGD.

Mol en Pulles

De 'apotheekhoudende huisartsenpraktijk' in Maasbommel was altijd een lastige praktijk en dus ook om een opvolger voor te vinden maar reeds jaren voor het vertrek van Huub Bogaerts is er al een overnamescenario afgesproken tussen de bevriende waarnemend huisartsen Hans Pulles en Wim

Mol en Huub Bogaerts. In 1998 start Wim Mol part-time als huisarts in associatie met Huub Bogaerts en conform plan stopt Huub Bogaerts op 1-1-2002 waarbij hij zijn deel overdraagt aan Hans Pulles. Wim Mol is geboren in Arnhem en heeft zijn medische opleiding geheel in Nijmegen gevolgd. Hans Pulles is geboren in Best en hij heeft ook zijn gehele medische opleiding in Nijmegen gevolgd. De voormalig solo-praktijk wordt dan voortgezet als duopraktijk. In 2003 blijft de praktijk nog aan de Raadhuisdijk 10, maar verhuist in april 2004 naar de Kerkstraat 24, het voormalige gebouw van de RABO-bank. "De praktijkruimte aan de Raadhuisdijk was te krap geworden voor

twee huisartsen en bovendien biedt de nieuwe locatie midden in het dorp meer parkeerruimte", zo legt Hans Pulles in een huis-aan-huisblad uit.

⁸ Niet te verwarren met zijn broer Hans Bogaerts die van 1981-2013 huisarts in Druten was.

In de jaren die volgen zal de dokterspraktijk een kleine groepspraktijk worden met praktijkondersteuners en diverse (tijdelijke) assistentes. Sinds 2002 is het dienstensysteem in Nederland veranderd van kleinschalig naar grootschalige dienstenstructuren met vele huisartsen (in Tiel 75) de zogenaamde huisartsenposten(HAP). Buiten kantooruren wordt de waarneming voor de huisartsen in Maasbommel verzorgd door de HAP Tiel waar de beide Maasbommelse huisartsen ook werkzaam zijn.
